

Emancipatie-effectrapportage wijziging basisstelsel huwelijksvermogensrecht

R. Holtmaat

Clara Wichmann Instituut, Amsterdam
Kenmerk: [EWB/99.124](#)

Samenvatting

Aanleiding

De derde tranche van de voorgenomen herziening van het huwelijksvermogensrecht heeft betrekking op wijziging van het huwelijksvermogensstelsel dat geldt indien vóór het huwelijk geen huwelijkse voorwaarden worden gemaakt (nu geldt dan de algehele gemeenschap van goederen). De Directie Wetgeving van het Ministerie van Justitie heeft een notitie laten opstellen (Notitie Huwelijksvermogensrecht) die als discussiestuk heeft gediend voor de vraag naar het meest wenselijke huwelijksvermogensstelsel indien een huwelijk zonder huwelijkse voorwaarden is gesloten. De notitie bespreekt een aantal mogelijke stelsels en kiest uiteindelijk voor handhaving van het bestaande stelsel met een aantal aanpassingen.

Gelet op het belang inzicht te krijgen in de mogelijke effecten van de in de notitie voorgestelde regeling van het huwelijksvermogensrecht op de rechtspositie van de vrouw heeft de Justitie Emancipatie Stuurgroep (JES) verzocht een Emancipatie-Effectrapportage (EER) te laten verrichten. Het doel van een EER is een systematische toetsing van voorgenomen beleid of wetgeving op emancipatie-effecten, alsmede het in kaart brengen van dergelijke effecten. In het onderhavige onderzoek is nagegaan welke voorziene en onvoorziene effecten op de rechtspositie van de vrouw kunnen voortvloeien uit de voorgenomen derde tranche van de herziening van het huwelijksvermogensrecht.

Samenvatting

Het inleidend hoofdstuk van het rapport gaat onder meer in op het instrument van de Emancipatie-effectrapportage. Hoofdstuk twee bespreekt het VN-vrouwenverdrag dat gekozen is als juridisch toetsingskader, het emancipatiebeleid van de regering fungeert als algemeen toetsingskader. Hoofdstuk drie gaat in op de in de loop der tijd veranderde verhoudingen tussen de seksen zoals die bijvoorbeeld tot uitdrukking komt in een toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen, afnemende inkomensbescherming van vrouwen en het veranderde karakter van de huwelijksrelatie. Hoofdstuk vier bespreekt tegen de achtergrond van de bevindingen van de voorgaande hoofdstukken de notitie Huwelijksvermogensrecht.

De belangrijkste resultaten en conclusies:

- De in de notitie voorgestane regeling van het huwelijksvermogensrecht wordt vanuit emancipatie-optiek in grote lijnen onderschreven. Dit geldt bijvoorbeeld de keuze om vast te houden aan een stelsel van gemeenschap van goederen als wettelijk basisstelsel, evenals de beperking daarvan tot datgene dat door en gedurende het huwelijk door de partners is opgebouwd. Ook het voorstel het moment waarop de huwelijksgemeenschap eindigt te vervroegen tot het tijdstip waarop het verzoek tot echtscheiding formeel aanhangig wordt gemaakt acht men, juist vanuit het oogpunt van het belang van de vrouw, zeer wenselijk.
- Het voorgestane stelsel maakt geen einde aan de naar het oordeel van de onderzoekers (te) ruime verhaalsmogelijkheid van schuldeisers op het aanwezige gemeenschapsvermogen. Dit achten de onderzoekers onwenselijk, ook al was niet op voorhand te zeggen of dit nadeliger voor vrouwen of voor mannen zou zijn.
- De overheid zou systematisch zorg moeten dragen voor publieksvoorlichting over rechten en plichten die met het huwelijk verbonden zijn.
- Hoewel de bestuursregeling van artikel 1:97 lid 1 BW niet bij de wijziging van het huwelijksvermogensrecht is betrokken, is hier in het rapport toch aandacht aan besteed. Deze regeling zou in zijn huidige vorm weliswaar formeel gelijke behandeling garanderen maar in de praktijk materieel ongelijk uitpakken. De bestuursregeling houdt kort gezegd in dat de echtgenoot die een goed in de gemeenschap aanbrengt bestuursbevoegd is. In de praktijk is

dat vaker de man door de huidige verdeling van zorg en betaalde arbeid. De bestuursregeling zou hiermee in strijd zijn met het VN-vrouwenverdrag.

Vanuit genderperspectief (het begrip gender verwijst naar de sociale, culturele constructie van mannelijkheid en vrouwelijkheid) zijn enkele kanttekeningen te maken bij de notitie:

- Waar de wetgever spreekt over gelijkheid tussen man en vrouw als uitgangspunt van de stelselwijziging gaat het volgens de onderzoekers om een formeel gelijkheidsbeginsel. De wetgever zou expliciet aan moeten geven of gelijkheid in formele dan wel materiële zin is bedoeld.
- Het betaalde arbeid-perspectief overheerst, waardoor huishoudelijke- of zorgarbeid geen zelfstandige erkenning krijgt in het recht. De waarde van onbetaalde zorgarbeid (huishoudelijke arbeid) wordt hierdoor niet gezien als inkomen. Inbreng wordt meestal gelijkgesteld met (arbeids) inkomen.
- De voorstelling van de huwelijksgemeenschap als belangengemeenschap van inkomsten en uitgaven miskent de maatschappelijke werkelijkheid waarin sprake is van aanzienlijke machtsverschillen tussen partners die deels voortkomen uit de ongelijke verdeling van arbeid en zorg binnen het gezin.